

ויזרע יצחק

שנה ז'

פרשת "וירא" הפטרה: "כה אמר ה' " כו' טבת תשע"ה	יוצא לאור ע"י מדרשת "ויזרע יצחק" ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל	זמני השבת י"ב 16:24 י"א 16:40 י"ג 17:38 י"ד 17:39 י"ה 18:17 י"ו 18:13 י"ז 18:11	חיפה 16:27 17:37 18:11
--	---	--	--

הגיגים לפרשת השבוע

"וידבר א-להים אל משה ויאמר אליו אני ה'" (שמות ו' ב)

הנעם אלימלך מבאר את הפסוק על פי מאמר חז"ל המובא במדרש "רשעים תחילתם שלוח וסופם ייסורים, וצדיקים תחילתם ייסורים וסופם שלוח", כלומר בתחילה צריך הצדיק לעבוד את הקב"ה ביראה, דהיינו לשמור את עצמו שלא ישל על ידי היצר הרע ולשבר כל התאוות הגשמיות וזהו "תחילתם ייסורים", ואחר שזכה לשבר את כל התאוות ואויבו, שהוא היצר הרע, השלים עמו אז "סופם שלוח". וזו הכוונה של "וידבר א-לקים", שדיבר הוא לשון קשות. וא-לקים הוא מדרגת יראה כלומר "וידבר", בלשון קשה, "א-לקים", אז כשהיה במדרגת היראה, אך כשמגיע הצדיק למדרגת אהבה, "ויאמר אליו אני ה'", שזוהי אמירה בלשון רכה.

"וַגַּם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נְאֻמְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִים אוֹתָם וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי" (שמות ו' ד)

מבאר רבינו החיד"א ב"פני דוד" שכוונת הכתוב באומרו "שמעתי את נאקת בני ישראל" הוא לזה שמידת הדין תקטרג ותאמר שבני ישראל אינם ראויים לגאולה כי הם עובדי עבודה זרה, כמו שלפי חז"ל, טען השר של מצרים על ים סוף לכן אמר "אשר מצרים", ברשעותם, "מעבדים אותם" לעבודה זרה, כלומר מה שבני ישראל עבדו עבודה זרה היה באונס ולא ברצון ולכן הם פטורים וראויים לגאולה, וכמו שהשיב הקב"ה לשר של מצרים, ומאחר שכך אזי "ואזכור את בריתי" כלומר אין מי שימנע ממני לגואלם.

"והוצאתי... והצלתני... וזאלתי... ולקוזתי" (שמות ו' ו)

אומר ה"כלי יקר" שארבע לשונות גאולה אלו שהוזכרו בפסוק מזכירים את ארבע הפעמים שמוזכר שם א-לקים בפסוק "כה תאמר אל בני ישראל א-לקי אבותיכם א-לקי אברהם א-לקי יצחק וא-לקי יעקב שלחני אליכם" (שמות ג' טו) ונשאלת השאלה אם נאמר הכלל, "א-לוקי אבותיכם", מדוע חזר הכתוב ופירט, "א-לקי אברהם א-לקי יצחק וא-לקי יעקב"? ומתוך שבא הכתוב לומר שבני ישראל ניצלו מהגרות בזכות אברהם אבינו שהלך מארצו וממולדתו ומבית אביו אל ארץ נכריה, ומעבודת מצרים ניצלו בזכות העבודה של יצחק אבינו שנעקד על גבי המזבח לעבודת ה', ובזכות יעקב אבינו שסבל עינויים כל ימיו ניצלו מעינוי מצרים, ובענין הדבקות בא-לקים היו כל האבות שוים לכן כלל אותם הכתוב יחד ואמר "א-לקי אבותיכם" שבזכות כולם יזכו לדיבוק השכינה.

"ואני אקשה את לב פרעה" (שמות י' ג)

רבים שואלים אם הקב"ה הוא זה שמקשה את לבו של פרעה שלא ישלח את בני ישראל ממצרים למה הוא מביא עליו את המכות הגדולות ההם? לכאורה נראה שאין זה הוגן ולא מתאים למידתו של הקב"ה שהוא "א-ל אמונה ואין עול, צדיק וישר הוא" (דברים לב' ד), ואם קושי הלב והסירוב של פרעה לבלתי שלח את בני ישראל נובע מהקב"ה איך הוא מעניש את פרעה על קושי הלב בכל המכות הללו? מתוך רבינו בחיי (מובא גם ברמב"ן) שאילו פרעה היה רוצה לשלח את בני ישראל והקב"ה היה מחזק את לבו באותה מניעה והיה מעניש אותו על מניעה זו אכן היה בזה חמס וחוסר צדק, אלא שפרעה היה רשע ולא צדיק וחטאו של פרעה מבואר בכתוב שאמר: "הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו הבה נתחכמה לו" (שמות א') וכיון שפרעה היה רשע וכופר מעצמו והזיד עליהם הוא וכל עמו, חטא זה גרם להם שימנעו מהם דרכי התשובה, לכן הקשה ה' את לבו ונתן בלבו שלא ישלחם, כי אם היו חוזרים בתשובה אי אפשר להענישם והראיה מאנשי נינוה ועל כן הוצרך למנוע מהם דרכי התשובה ואמר "ואני אקשה את לב פרעה".

נר ה' נשמת אדם העלון מוקדש לעילוי נשמת כל מתי ישראל ובכללם:
 משה טויטו בר אסתר ז"ל נלב"ע ד' אדר ב' תשע"ד
 ישראל בן נחמה נלב"ע כה אב תשע"ד
 תנצב"ה

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מיוסד לעילוי נשמת:
 יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל
 נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה
 יצחק בנימין בר שורין ז"ל
 נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג
 חביבה חיה בנימין בת גורג'יה ז"ל
 נלב"ע יא' ניסן תשס"ז
 תנצב"ה

אין לעיין בעלון בשעת התפילה

לא לשמור על קדושת הגליון

"ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים" (שמות ו' יג')

על פניו נראה בפסוק שהקב"ה מצוה שגם בני ישראל יוציאו את בני ישראל ממצרים כיצד יתכן? מתוך ה"משך חכמה" שיתכן שגם אז במצרים היו גדולי האומה שהיו שרים נכבדים, והיו משעבדים את בני ישראל לעבדים שמכרו להם המצרים, ואולי היו הם שלשת השבטים ראובן, שמעון ולוי שהנהיגו שררה במצרים, כמו שמובא במדרש "לוי שלא היה בשעבוד מצרים לכן לא נטל נחלה בארץ, וכן ראובן לא נטל רק בעבר הירדן ושמעון נתקיים עליו אהלקם ביעקב כמו" שפירש הרמב"ן והרבה מהם היו בני חורין ושרים שהיו משעבדים את ישראל שנמכרו להם מהממשלה של פרעה. לכן ציוה ה' שגם בני ישראל וגם פרעה יוציאו את בני ישראל מהשעבוד, ולכן סמך לזה את מנין ויחוס שלשת השבטים.

"אלה ראשי בית אבותם" (שמות ו' יד')

במנין הנוכחי אנו רואים שהכתוב מונה רק את בני לוי אלא שבתחילה מזכיר הכתוב את בני ראובן ושמעון ולכאורה הזכרה זו מיותרת? מבאר הרמב"ן שלא רצה הכתוב להתחיל ישירות ולומר "אלה שמות בני לוי לתולדותם", כדי שלא יראה כאילו משום כבודו של משה נחשב כעת לוי הבכור, לכן הזכיר הכתוב תחילה את אחיו הגדולים ממנו כדי שזכור שלוי נמנה שלישי. וכראיה ניתן לראות מכך שרק בבני לוי מזכיר הכתוב "לתולדותם", כי בראובן ושמעון מזכיר אתם הכתוב רק את יורדי מצרים, ובלוי מזכיר הכתוב את תולדותיו ושנות חייו ואת תולדות אבות הנביאים, ושנות חייהם משום כבודם של משה ואהרן.

"ואני אקשה את לב פרעה" (שמות ז' א')

אומר ה"ספורנו" על פי הידוע שה' חפץ בתשובת הרשעים ולא במיתתם, כמאמר הכתוב: "חי אני נאם ה', אם אחפוץ במות הרשע, כי אם בשוב הרשע מדרכו וחייה" (יחזקאל לג' יא) שאין ספק שלולא הכביד ה' את לב פרעה היה פרעה משלח את ישראל בלי ספק, אך לא היה זה על צד התשובה וההכנעה לפני הא-ל, שיתנחם על כך שמרד בקב"ה, אף על פי שהכיר גדלו וטובו, אלא היה מצד שלא יכול היה לסבול עוד את צרת המכות, כמו שאמרו עבדיו: "הטרם תדע כי אבדה מצרים" (שמות ז' ז) ואין זה נחשב לתשובה כלל. אך אם היה פרעה חפץ להיכנע לפני הא-ל ולשוב אליו בתשובה שלמה, לא היה דבר שימנע בעדו, ומה שאמר ה': "ואני אקשה את לב פרעה" הכוונה היא לתת לפרעה כוח שיתאמץ לסבול את המכות ולא ישלח את בני ישראל מיראת המכות, וזאת "למען שיתי אותותי אלה בקרבן", שמהמכות יכירו את גודלו וטובו של ה' וישובו המצרים בתשובה אמיתית.

והדג' אשר ביאר מותה ויבאש היאר... ויהי הדם בכל ארץ מצרים" (שמות ז' כא)

מבאר ה"אור החיים" הקדוש שכוונת הכתוב היא להראות שמכת הדם היתה אמיתית וממשית ולא היתה מעשה שדים או מעשה כשפים, שהם מעשים דמיוניים ולא ממשיים, דהיינו המים דומים לדם אך אינם באמת דם שיהרוג כל מי ששותה ממנו ואפילו דגים. זה מה שאומר הכתוב שמכת הדם היתה אמיתית עד כדי כך ש"והדגה אשר ביאר מותה ויבאש היאור", ויהיה זה לאות עולם שמעשה הא-לקים הוא אמיתי ולא דמיון, גם סופו של הפסוק: "ויהי הדם בכל ארץ מצרים" מלמד על אותו רעיון וכוונתו לומר שהדם ההוא שנעשה מהמים גם כשהיו נוטלים אותו ממקום זה ונותנים אותו במקום אחר נשאר להיות דם בניגוד לדם שנוצר ממעשה שדים ששינוי מקום מבטל את הקסם או הכישוף, ובפרט כאשר מניחים אותו בארץ שכידוע גם דבר זה מבטל את הקסם, וכאן נאמר שהדם נשאר בהוויתו "בכל ארץ מצרים" גם כשהושלך לארץ.

"כצאתי את העיר אפרוש את כפי אל ה'" (שמות ט' כט')

"אבל בתוך העיר לא התפלל לפי שמצרים היתה מלאה גלולים" (רש"י)

נשאלת השאלה, מדוע דווקא במכת הברד הקפיד משה לצאת אל מחוץ לעיר ולהתפלל ואילו בכל שאר המכות לא הקפיד משה על תפלתו שתהיה אם בתוך העיר או מחוצה לה, שהרי לא אמר בשום מקום אחר "כצאתי את העיר"? מתוך רבי העשיל ב"חנוכת התורה" שידוע שגילוליהם והעבודה זרה של מצרים היו הצאן. והנה כאן במכת ברד כתוב "הירא את דבר ה' הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים" (שמות ט' כ) נמצא שכל הצאן ובקר של המצרים היו בתוך העיר משום כך הקפיד משה להתפלל עתה מחוצה לעיר. אבל בכל שאר המכות היו כל הצאן מחוץ לעיר לפיכך היה יכול משה להתפלל בתוך העיר.

היכנו לשירת הבקשות נוסח מרוקו במוצאי השבתות שיתקיימו בבתי הכנסת בפתח תקווה על ידי

חברת הבקשות "מאיר השחר" בראשותו של הפייטן יוסף בן חמו. לפרטים והזמנות 052-3268315

לרפואת כל חולי עמו ישראל ובכללם: הרב"ג משה חזקיהו שליט"א בן שרה, אליהו בן אסתר.

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

גמ"ח "יד יצחק": מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטר) גמ"ח "בית יצחק": ספרים ל"חנוכת בית" ו"ברית יצחק"

חברת הבקשות "מאיר השחר": לימוד פיוטים ובקשות נוסח מרוקו בהדרכת ע"ה יוסף בן חמו

מדרשת "ויזרע יצחק": שיעור "דף יומי" בהדרכת ע"ה יוסף בן חמו בית כנסת "שבת אחים" נוה גן פ"ת 21:30-20:30

לבירור פרטים ולהשאלה - טלפון: 052-3268315